

Mnenje Odbora regij – Cenovno dostopna energija za vse

(2014/C 174/04)

Poročevalec	Christian Illedits (AT/PES), poslanec deželnega zbora dežele Gradišanske
Referenčni dokument	Dopis grškega predsedstva Sveta EU z dne 4. novembra 2013

I. POLITIČNA PRIPOROČILA**ODBOR REGIJ**

1. ugotavlja, da energetska revščina že danes pesti velik del evropskega prebivalstva, in poudarja, da so potrebni kratkoročni, srednjeročni in dolgoročni ukrepi, da se ta pojav, ki neposredno vpliva na javno zdravje in kakovost življenja ljudi, ublaži in omeji;
 2. opozarja, da se razkorak med rastjo cen energije in rastjo dohodkov vse bolj povečuje in da zaradi tega nastaja tveganje, da bo energetska revščina v vseh državah EU nenehoma naraščala;
 3. zato poziva k ukrepom, ki so namenjeni doseganju tako kratkoročnih (npr. takojšnja pomoč v izjemnih situacijah) kot tudi srednje- in dolgoročnih ciljev, kot so med drugim ukrepi za večjo energetske učinkovitost, ukrepi za varčevanje z energijo, uvedba trajnostnih energetskih sistemov, lokalna proizvodnja energije iz obnovljivih virov in optimizacija potreb po mobilnosti;
 4. ugotavlja, da se v razpravah v EU energetske revščino pogosto razume kot „pomanjkanje ogrevanja“, kar pa je ožji pojem od energetske revščine, saj mora tudi energija, potrebna za komunikacijo, mobilnost in higieno, ki so nujne za udeležbo v družbi, ostati dostopna. Energetska revščina pomeni, da družine in gospodinjstva zaradi vse nižjih dohodkov vedno težje plačujejo vse višje račune za energijo. Zato stanovanj ne morejo več dovolj ogrevati ali pa uporabljajo manj kakovostne energetske vire, ki so pogosto škodljivi za zdravje ali okolje, ali pa se morajo v ta namen zadolžiti. Poleg tega je omejena njihova mobilnost;
 5. meni, da je treba energetske revščine obravnavati kot enega od vidikov revščine v širšem pomenu besede ter predvsem v okviru nacionalne in evropske politike na področjih zaposlovanja, socialnih zadev, konkurence, regionalnega razvoja in kohezije ter da je treba ustrezne ukrepe načrtovati v sodelovanju z ravno EU. Ker pa si EU na področju energije deli pristojnosti z državami članicami in sprejema ukrepe tudi na drugih področjih (enotni trg, podnebne spremembe itd.), ki vplivajo na cene energije in dostop do nje, obstaja veliko argumentov za to, da se tudi energetska revščina obravnava v okviru energetske politike.
- Za zagotovitev dobave cenovno dostopne energije pa mora EU predvsem poskrbeti za zadostno ponudbo na trgu energije, preprečevati monopolne položaje oz. njihovo zlorabo ter zagotoviti, da bodo politični instrumenti, s katerimi naj bi prešli na uporabo obnovljivih virov, s stroškovnega vidika učinkoviti; poudarja, da je učinkovita energetska in okoljska politika EU povsem združljiva z odločno industrijsko politiko in mednarodno konkurenčnostjo evropskih podjetij;
6. meni, da je zato treba pripraviti opredelitev energetske revščine na evropski ravni, da se po eni strani prizna problem na politični ravni, po drugi pa zagotovi pravna varnost ukrepov za boj proti temu pojavu. Opredelitev bi morala biti prožna in upoštevati različne razmere v državah članicah in njihovih regijah, da bi lahko veljala za različne energetske sisteme, ravni dohodka in socialne strukture v različnih delih EU;
 7. kot podlago za razpravo predlaga uvedbo kvantitativne opredelitve energetske revščine, ki bi temeljila na zgornji meji za delež dohodka v gospodinjstvu, porabljenega za stroške energije, in bi veljala v vsej EU. V opredelitev bi lahko vključili tudi druga merila, kot je pravica do dostopa do ustreznih energetskih storitev ali merilo dostojnega stanovanja;

8. ugotavlja, da Evropska komisija kljub pritiskom Evropskega parlamenta, Evropskega ekonomsko-socialnega odbora in drugih zainteresiranih akterjev energetske revščine doslej še ni dovolj obravnavala kot pomembnega političnega izziva;

9. poudarja, da so dejavniki, ki pomenijo neposredno tveganje za energetske revščine, na eni strani nizek dohodek in nizka socialna varnost (zlasti v novih državah članicah), na drugi pa varčevalni ukrepi (med drugim v južnoevropskih državah). Neposredno tveganje za povečanje energetske revščine je iskati tudi v dejstvu, da cene energije v povprečju naraščajo bolj kot pa dohodki gospodinjstev, zato energetska revščina ogroža vse več ljudi;

10. zato EU poziva, naj nujno sprejme ukrepe, s katerimi bo najbolj ranljiva regionalna gospodarstva, predvsem v konvergenčnih regijah, podprla pri premagovanju težav, ki so posledica vse višjih cen energije v primerjavi z dohodki mnogih skupin prebivalstva, ki naraščajo le počasi, stagnirajo ali se celo znižujejo;

11. zato poziva k dokončanju notranjega trga EU, katerega cilj je varna in trajnostna dobava energije po najnižjih možnih cenah; več je treba vlagati v distribucijska omrežja, infrastrukturo za prenos, medomrežno povezovanje in razvoj pametnih omrežij;

12. glede na navedeno ugotavlja, da je treba obnovljive vire energije razvijati in tržiti čim bolj stroškovno učinkovito. Ponudniki energije, za katere veljajo zavezujoče kvote za obnovljive vire energije, bi morali sami odločati o tem, kako bodo vlagali v energijo vetra in sonca ter biomaso ali druge vire. Lokalni dobavitelji morajo torej imeti možnost, da po lastni oceni izberejo najugodnejšo rešitev za čisto energijo. Tudi z ustanavljanjem zadrug ali podobnih organizacij za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov ali za izboljšanje energetske učinkovitosti se lahko zagotovi, da bodo potrebe potrošnikov v središču;

13. meni, da je treba pri prihodnjem financiranju iz strukturnih skladov EU na področju energije dati prednost projektom za zmanjšanje uporabe fosilnih in jedrskih goriv in za prehod na druge vire energije ter odpravi energetske revščine; poziva Evropsko komisijo, naj pri pripravi programov na tem področju te cilje upošteva;

14. zato poziva k politiki, ki bo izboljšala energetske učinkovitost ter preusmerila oskrbo z energijo na bolj decentralne energetske vire, s tem pa prispevala k znižanju stroškov energije;

15. meni, da je treba pri načrtovanju dodelitve sredstev iz strukturnih skladov upoštevati ne samo gospodinjstva, ampak tudi najbolj ranljive skupine potrošnikov;

Skupna obravnava izzivov, povezanih s podnebno politiko in socialnimi vprašanji, namesto nadaljnega subvencioniranja fosilnih goriv

16. poudarja, da je cenovno dostopna energija tema, ki ne glede na posledice za podnebje postaja nova politična prednostna naloga. Trenutno obstaja navidezno navzkrižje med finančnimi sredstvi, ki so potrebna za razvoj obnovljivih virov, ter povpraševanjem po energiji, ki je cenovno dostopna;

17. vendar pa opozarja, da družbeni in okoljski (posredni) stroški fosilnih goriv in jedrske energije močno presegajo vse ostale stroške energije in večinoma niso razvidni na trgih in iz cen;

18. opozarja, da politika EU in držav članic še vedno premalo priznava številne prednosti pametnih distribucijskih sistemov, ki kombinirajo različne obnovljive vire energije, upravljanje povpraševanja po obnovljivi energiji ter naložbe v energetske učinkovitost;

19. poudarja, da ni nobenega razloga za konfrontacijo med ljudmi, ki jih pesti energetska revščina, in drugimi potrošniki. Med podporo obnovljivih virov energije in ukrepi za boj proti energetske revščini ni nepremagljivega nasprotja, ravno nasprotno: obe vrsti ukrepov se dopolnjujeta;

20. se seznanja z razmislekom Evropske komisije glede elementov, ki vplivajo na cene energije, in poudarja, da problem cenovne dostopnosti energije povzroča vrsta dejavnikov. V vsakem primeru drži, da lahko naložbe v energetske učinkovitost in energijo iz obnovljivih virov na lokalni in regionalni ravni ustvarijo delovna mesta ter vsaj srednjeročno ublažijo energetske revščine;

Posledice energetske revščine

21. zaskrbljenostjo ugotavlja, da so cene elektrike v EU za gospodinjstva in industrijo med letoma 2005 in 2011 v povprečju narasle za 29 %. V istem obdobju so se cene elektrike v ZDA povišale za samo 5 %, na Japonskem pa celo samo za 1 %; hkrati ugotavlja, da se je v istem obdobju cena za sod nafte na mednarodnem trgu podvojila, med letoma 2010 in 2011 pa povečala za štirikrat;

22. želi poudariti, da energetska revščina vse bolj ogroža zlasti nove države članice in južnoevropske države, ki jih pesti kriza. Ker se še naprej povečuje razkorak med rastjo dohodka in rastjo cen energije, ker revščina na splošno narašča in ker na začetku ni bilo ukrepov za izboljšanje energetske učinkovitosti stavb, ki naglo propadajo, in energetske infrastrukture, je problem energetske revščine medtem že zajel velik del prebivalstva;

23. zatorej opozarja, da energetska revščina pesti od 50 do 125 milijonov ljudi v Evropi. V Bolgariji, na Portugalskem, v Litvi, Romuniji, na Cipru, v Latviji in na Malti že 30 % ljudi ne more primerno ogrevati svojih stanovanj in plačuje nesorazmerno visoke stroške energije. Medtem se tudi 20 % prebivalcev Grčije, Poljske, Italije, Madžarske in Španije sooča z istimi problemi. Zaradi močno naraščajočih cen energije (v primerjavi z rastjo dohodka) obstaja bojazen, da bo energetska revščina zajela še več prebivalstva, in sicer v vseh državah Evropske unije;

24. zato se strinja, da je energetska revščina kazalnik materialne prikrajšanosti, ki ga je mogoče meriti z vprašalniki o dohodku, socialni vključenosti in življenjskih pogojih ali pa z vprašanji, kot sta „Ali si lahko privoščite zadostno ogrevanje stanovanja, kadar je to potrebno?“ (Eurostat, 2012) in „Ali lahko izpolnite vaše potrebe po mobilnosti?“

25. zato pozdravlja dejstvo, da Evropski parlament in Svet v direktivah 2009/72/ES in 2009/73/ES o skupnih pravilih notranjega trga z električno energijo oz. z zemeljskim plinom države članice med drugim pozivata k opredelitvi pojma „ranljivi odjemalci“. Za čim boljšo oceno stanja glede energetske revščine v Evropi je tudi Evropski ekonomsko-socialni odbor predlagal enotno opredelitev tega pojma, ki bi veljala v vsej EU, in uskladitev razpoložljivih statistik;

26. se strinja tudi z ugotovitvijo, da bi lahko število gospodinjstev, ki trpijo zaradi energetske revščine, naraslo, in predlaga, da se države članice spodbudi, naj izpolnijo svojo obveznost in opredelijo pojem „ranljivi odjemalci“;

Vključevanje lokalne in regionalne ravni

27. želi spomniti, da je naloga lokalnih in regionalnih oblasti med drugim stanovalcem ponuditi nepristransko svetovanje o tem, kako lahko izboljšajo energetske učinkovitosti svojih hiš in stanovanj. S tem se spodbuja ustvarjanje delovnih mest v sektorjih, povezanih z gradbeništvom, ki svoje dejavnosti usmerjajo v energetske prenove obstoječega stanovanjskega fonda in tako zmanjšujejo energetske revščine in emisije CO₂ ter spodbujajo tehnološke inovacije;

28. ugotavlja, da je zaradi velikih socialnih in geografskih razlik v zvezi z energetske revščine v EU najbolje, da se konkretni ukrepi izvajajo na lokalni ravni;

29. opozarja, da raziskave o tveganju za energetske revščine, ki se izvajajo na regionalni ravni, dajejo veliko bolj zgovorno sliko o socialnih neenakostih v Evropi kot pa raziskave na nacionalni ravni. Merjeno v standardu kupne moči, ki upošteva različne ravni cen, Bolgari za 100 kW elektrike plačujejo povprečno 17,07 enot standarda, Britanci pa 15,37. Razlike med jugom in severom oz. vzhodom in zahodom so v Evropski uniji obstajale že pred krizo leta 2005, vendar so se od takrat še povečale;

30. poudarja, da je torej podpora za večjo energetske učinkovitosti hiš in stanovanj temeljnega pomena tako za odpravo revščine na splošno kot tudi za boj proti podnebnim spremembam. Poleg tega bi bila gospodinjstva v energetske učinkovitejših domovih bolje pripravljena na prihodnjo rast cen energije;

31. meni, da je treba na lokalni in regionalni ravni spodbujati kampanje obveščanja in ozaveščanja, ki jih morajo evropske institucije ustrezno podpreti, da se državljane spodbudi k prevzemanju navad, ki pomagajo varčevati z energijo;

32. opozarja na pomen stroškov energije, ki je potrebna za mobilnost, kar je ravno tako dejavnik energetske revščine, zato bi bilo treba glede tega izvajati dolgoročno politiko prostorskega načrtovanja, da se zmanjšajo potrebe po mobilnosti in po možnosti zagotovijo energetske manj intenzivni načini prevoza;

Upoštevanje vidika potrošnikov pri izvajanju energetske politike

33. zato EU poziva, naj si prizadeva za to, da bodo tržno usmerjene pobude, pri katerih obstaja nevarnost, da bi lahko povzročile izkoriščanje ranljivih odjemalcev energije, dopolnjene s socialnimi ukrepi na lokalni, regionalni in nacionalni ravni, ki bodo v celotni vrednostni verigi – od proizvajalcev energije pa do končnih uporabnikov – zagotovili, da bodo davki, prispevki in pristojbine, s tem pa tudi cene energije, čim nižji;

34. poleg tega poziva k temu, naj se potrošnikom ne zaračunavajo neprimerne cene, ki npr. vključujejo višje prispevke za energijo iz obnovljivih virov, zlasti ker se v mrežo pogosto sploh ne dovaja energije iz teh virov. Ravno tako potrošniki ne bi smeli plačevati za izgubo dobička v energetske intenzivnih panogah, do katerega med drugim pride tudi zato, ker je treba za zaščito mrežne infrastrukture zmanjšati proizvodnjo;

Zahtevo, da se ranljivih odjemalcev ne izključi iz oskrbe z energijo, bi bilo treba podpreti z dodatnimi ukrepi

35. zato predlaga izvajanje programov za izboljšanje energetske učinkovitosti stavb za ranljive odjemalce, s čimer se trajno znižajo stroški energije (npr. s pripravo načrta financiranja za posodobitev tehnologij v sistemih daljinskega ogrevanja in vseh obratov, ki proizvajajo energijo ali ki uporabljajo energijo za proizvodnjo toplote, ali za boljšo izolacijo stavb). Hkrati z izvajanjem teh programov bi bilo treba podpreti obrate za proizvodnjo energije pretežno za lastne potrebe (topla voda iz termičnih sončnih kolektorjev, električna energija iz majhnih fotonapetostnih elektrarn). S tem bi ne le zmanjšali potrebe po energiji, temveč tudi spodbudili proizvodnjo iz obnovljivih virov, ki zmanjšuje odvisnost od večinoma uvoženih fosilnih goriv;

36. priporoča hitro izvajanje programov za svetovanje na področju energije in za spodbujanje ukrepov za večjo energetske učinkovitost, ki niso dragi, vendar imajo velik učinek (spremembe v vedenju, energetske učinkovite naprave ali zatesnitev oken in vrat); priporoča tudi, da se predvidijo posebni podporni ukrepi za gospodinjstva, ki jih pesti energetska revščina;

37. poudarja, da bi bilo treba zagotoviti, da bi bila energija iz obnovljivih virov iz lastne – individualne, kolektivne ali regionalne – proizvodnje lažje dostopna in cenejša kot uvožena energija. Potreben je splošen pravni okvir, ki bi potrošnikom omogočil, da izkoristijo lokalne projekte za proizvodnjo energije, ki jih uvajajo in izvajajo prebivalci posamezne regije;

38. poziva k socialni pomoči gospodinjstvom, ki jih pesti energetska revščina (to so gospodinjstva, ki morajo več kot 10 % dohodka porabiti za plačilo stroškov elektrike in ogrevanja), ki pa jo je treba združiti s podporo za povečanje energetske učinkovitosti;

39. poleg tega predlaga izvajanje dodatnih ukrepov za podporo (kot je „tarifa za preživetje“ – angl. *lifeline tariff*), ki bi zagotovili, da revnejši in manjši porabniki energije ne bi bili s finančnega vidika prikrajšani vsaj pri nujnih in temeljnih energetskih potrebah;

40. podpira prizadevanja za omejitev povišanj cen energije, da se prepreči energetska revščina in se lahko cene za ogrevanje obdržijo pod ravno cen fosilnih goriv. To bo spodbudilo hitrejši prehod od ogrevanja s plinom, nafto ali grelniki na premog na ogrevanje na podlagi soprodukcije energije in toplote ali z lokalnimi obrati za sežiganje biomase ali visokoučinkovitimi toplotnimi črpalkami; vse te naprave obratujejo ob uporabi obnovljivih virov energije, ki so na voljo na regionalni ravni;

41. meni, da bi morale države članice sprejeti ukrepe, ki bi zagotovili, da bi bili potrošniki z manjšimi dohodki oproščeni davka na energijo ali bi bili obdavčeni po nižji stopnji, podobno kot velja pri davčnih olajšavah za delo.

V Bruslju, 2. aprila 2014

Predsednik
Odbora regij

Ramón Luis VALCÁRCEL SISO